

VIOLENȚA ÎN FAMILIE

Acest tip de violență preocupă tot mai intens, pentru că există și are impact asupra armoniei sociale, nu doar în familie, celula de bază a construcției sociale, dar cu puternică reverberație mult în afara ei și chiar asupra generațiilor viitoare, căci copiii sunt puternic marcați de evenimentele petrecute la o vârstă fragedă, atunci când plasticitatea personalității este mai ușor amprentabilă.

Agresiunea în familie este o fațetă a unui ansamblu de fenomene similare. Nu ne referim la violențele la nivel statal sau suprastatal, care, condiționate politic, determină războaie ce se desfășoară în serie sub ochii noștri, provocate sau nu, justificate sau nu, cu motive înscenate sau nu, toate marcate de un antiumanism dezolant, ci la agresivitatea individuală. La nivelul global al „satului planetar” agresivitatea nemotivată pare să fi crescut, ilustrată de unele evenimente greu de explicat, cum ar fi actul sinucigaș al unui pilot de linie care a prăbușit avionul cu 140 de pasageri la bord, doborârea unui avion de pasageri malaezian soldată, de asemenea, cu un mare număr de morți, cazul unui norvegian care a împușcat câteva zeci de compatrioți (fără a fi totuși alienat psihic), al altor indivizi care au deschis repetat focul la întâmplare în unități de învățământ americane, iar această listă s-ar putea prelungi destul de mult.

Acestea nu sunt însă decât probe care îngroașă dosarul incriminator al creșterii agresivității la nivel global și ale cărei cauze se înscriu într-un cadru mai larg de alterare a comportamentelor biologice (inclusiv psihice) provocate de afectarea dramatică a biosferei. Poluarea excesivă a condus la dispariția ireparabilă a unui enorm număr de specii de animale și plante, iar multitudinea de substanțe chimice fabricate de om, inexistente altfel în natură, modifică procesele biochimice, inclusiv pe cele care guvernează activitatea cerebrală, suportul biochimic al activităților neuropsihice.

Dacă limităm cadrul discuției la violența în familie, decupată din cadrul general al degradării biosferei, cauzele identificate, pe care trebuie să le combatem specific pentru a atenua efectele, sunt în primul rând de natură psihosocială și educațională. Formația de medic și biolog a autorilor semnatari aduc în discuție și o viziune biochimică și bioelectrică a complexelor activități cerebrale pe care nu le putem privi printr-o prismă exclusiv psihologică. De exemplu, o substanță atât de simplă cum este alcoolul etilic ($\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{OH}$) influențează considerabil starea psihică, potențând agresivitatea în asemenea măsură încât în orice anchetă asupra unui individ care a comis acte de violență se ține cont dacă se afla sau nu sub influența alcoolului.

Drogurile se plasează pe o poziție similară. Rușii, buni cunoscători ai psihologiei de război, administrau soldaților, înainte de atac, rații copioase de alcool, exacerbandu-le agresivitatea ucigașă astfel încât rareori luau prizonieri. Uciderea în masă a prizonierilor survenea însă și ulterior, așa cum au fost masacrați, la Bălți, prizonierii români, un Katyn românesc asupra căruia oficialitățile, dar și istoricii noștri păstrează o tăcere compromițătoare.

Alcoolul joacă un rol important în violența domestică. Dezinhibiția alcoolică scoate la iveală tensiuni conflictuale până atunci mascate. Violența unui bărbat agresiv prin structură se varsă în aceste condiții asupra femeii, dar se transferă cu ușurință și în direcția copiilor care, de regulă, „iau partea mamei”. Violența în familie poate genera infirmități grave. Am văzut cazuri de femei cu ochii scoși cu furculița, precum și de copii mutilați fizic, dar mai cu seamă afectați profund în dezvoltarea lor psihoemoțională. În astfel de cazuri se impune scoaterea copiilor din mediul nociv spre a le oferi protecție. În enorma majoritate a cazurilor, crimele petrecute în familie sunt precedate de episoade de conflicte violente, pentru ca alcoolul să precipite deznodământul fatal care nu reprezintă decât cortina finală a unei piese cu mai multe acte, din care primul este adesea fericit.

Lăsând de o parte gelozia, care ocupă o poziție specială care merită o analiză aparte (un exemplu edificator ni-l oferă romanul „Operatorul” de Luigi Pirandello), violența în familie este legată de pierderea a ceea ce la români este definită printr-un cuvânt de origine slavă, dragoste. În greaca clasică există nu doar unul, ci mai multe cuvinte distincte, cu înțelesuri aparte: eros pentru dragostea emoțională și carnală dintre două ființe, corespondent al lui amor la latini, agapos pentru

dragostea de Dumnezeu, Iisus sau cele sfinte, care o depășește uneori în înflăcărare pe cea dintâi menționată (vezi călugării trăitori) și sterghios, care se referă la dragostea din familie, revărsată îndeosebi asupra copiilor, cea care îi învăluie pe toți membrii familiei atunci când se află împreună.

A lua masa dimpreună, în comunitatea familiei, are și sensuri ritualice ancestrale care potențează acel sterghios, ca și reunirea de seară în fața focului, a vetrei sau căminului (mai greu în fața caloriferului), când căldura care învăluie familia nu este doar fizică, este sterghios, momentul în care copiii le place să-i privească pe cei mari și să asculte istorisiri. În epoca globalizării mentalităților se păstrează totuși importante particularități ce țin de specificul național.

Macedoarmânii nu au în vocabularul graiului lor cuvântul dragoste, cu multiplele sale derivate. Ei spun „vruta mea”, nu „draga mea”, „io ti voi” și nu „te iubesc” (iubire, alt slavism, de asemenea absent în aromână).

Prin tradiția lor perpetuată, la temelia familiei nu stă un mare amor ci respectul (tinia), prețuirea reciprocă, mult mai durabile în statornicie, iar solidaritatea în familia aromână este remarcabilă. Violența în familiile aromâne este aproape necunoscută. Educația privind familia are la bază valorile tradiționale. În educația copiilor se pune accentul pe „arșine” (rușine), este imperativ să nu te faci de răs în fața comunității, și, de asemenea, pe responsabilitatea faptelor fiecăruia. Pedepsirea fizică a copiilor era tradițional cuprinsă în sistemul educativ, dar cu limite stricte. În prezent, desigur, toată lumea s-a aliniat la curentul general absolut interdictiv în privința bătăii aplicate copiilor „ca să nu mai facă”. Rămâne de văzut dacă acest sistem nonpunitiv, atât de promițător în momentul de față, va diminua corespunzător violența în familie sau violența îndreptată împotriva profesorilor și educatorilor în general, vandalismul etc.

Este cert că timpul acordat de părinți educării copiilor a devenit tot mai limitat, astfel încât educația copiilor s-a transferat în bună măsură sistemelor educaționale instituționalizate din școli și grădinițe. Sub acest aspect, scoaterea orelor de religie din programele școlare ar fi o mare greșeală, impietând asupra formării etice și comportamentului copiilor.

Un aspect care lipsește școlilor noastre (nerezolvat de acel „intermezzo” numit școala altfel) sunt întâlnirile elevilor cu scriitori, oameni de cultură, foști deținuți politici, personalități cu mare experiență de viață, deoarece copiii și tinerii resimt nevoia de modele. Astfel de întâlniri sunt nu doar nepromovate, ci chiar blocate, refuzate pur și simplu.

Avortul, domeniu în care România deține un trist record, este și el un aspect al violenței în familie, îndreptată împotriva copiilor nenăscuți. Este un semnal anticipativ al unei deteriorări relaționale în cuplu. Pentru o femeie avortul reprezintă o traumă psihică indiscutabilă (depresia post abortum), iar familia este șubrezită de lipsa copilului, cel mai puternic liant și echilibrant al său. Avortul poate conduce la sterilitate. Consecințele avortului pot fi apropiate ca timp, dar nu mai puțin importante sunt cele legate de perioada de viață în care singurătatea este puternic resimțită și impietează asupra stării de sănătate.

Abandonarea nou născutului sau copilului de vârstă joasă este, de asemenea, mult mai frecventă la

noi decât în orice altă țară europeană. În anume fel, și aceasta este o expresie a violenței exercitate împotriva copilului, în contradicție cu fondul instinctual. Revenind la conceptul biologic-biochimic, substrat al schimbărilor psihocomportamentale, subliniem faptul că violența în familie se înscrie în cohorta de anomalii cu multiplicare îngrijorătoare, în unele cazuri chiar cvasiexponențială, consecință a răspândirii demesurate a diverselor substanțe toxice de origine antropogenă care ne impregnează organismul și perturbă sistemele biologice.

Pe de altă parte, reducerea progresivă a ingestiei de magneziu, elementul protector și antitoxic prin excelență, dezechilibrează și mai mult această balanță. Depleția de magneziu potențează agresivitatea. Un exemplu îl reprezintă deprivarea de magneziu a șobolanului, care îl transformă în ucigaș al semenilor săi, procedeu utilizat tradițional în Caucaz pentru limitarea înmulțirii șobolanilor.

Tehnica pregătirii șobolanului ucigaș este laborioasă, dar fără interferențe ecologice, spre deosebire de diversele otrăvuri. Chimizarea agriculturii, ca și irigațiile, ploile acide, prelucrarea semiindustrială a alimentelor, stresul care induce pierderi exagerate de magneziu ș.a. privează organismul de necesarul de magneziu, ceea ce are consecințe specifice asupra psihicului uman: anxietate, iritabilitate, rezistență redusă la stres etc. Consecința acestor dezechilibre între agresiunea de natură toxică și protecția oferită în principal de magneziu este modificarea spectrului și incidenței suferințelor psihice: dublarea în câteva decenii a cazurilor de depresie (consumul de antidepressoare a crescut enorm), creșterea incidenței suicidului (care câștigă progresiv poziții pe lista cauzelor de moarte), cvasiexplozia bolii Alzheimer, asupra căreia OMS-ul trage un energic semnal de alarmă, boală foarte rară în trecutul mai îndepărtat, dar care se instalează în prezent la o vârstă tot mai joasă, înmulțirea cazurilor de debilitate mentală ușoară la copilul mic, a autismului și diferitelor alte tulburări psihocomportamentale ș.a.

Psihiatria a devenit în prezent una dintre cele mai solicitate specialități medicale. În rezumat, o serie de substanțe toxice, nu doar alcoolul în exces, influențează biochimia creierului și potențează comportamentul agresiv, în timp ce magneziul are efecte protectoare.

Studierea acestor aspecte se află abia la început.

Pe latura ecologică, soluția o reprezintă abordarea globală cu maximum de determinare a combaterii poluării, promovarea agriculturii ecologice (România încă utilizează pesticide interzise în UE, după cum multă vreme a produs și utilizat DDT-ul), creșterea suprafețelor împădurite, interzicerea defrișărilor și îngrădirea drastică a folosirii substanțelor toxice.

Efortul educațional joacă un rol care nu poate fi supraestimat. O problemă dificilă este convingerea autorităților statului că sănătatea reprezintă o problemă prioritară aflată în indisolubilă relație cu aspectele ecologice. Modul în care Parlamentul României ignoră aceste aspecte este de-a dreptul revoltător. Nu s-a ajuns nici măcar la interzicerea fermă a oricăror exploatări cu cianuri de tipul catastrofalului proiect de la Roșia Montană, condamnate de altfel de Parlamentul European...

Concluzii:

1. Violența în familie este un fenomen preocupant prin incidența și consecințele sale psihosociale. Ea trebuie considerată în cadrul general al problemei agresivității.
2. Rolul precumpănitor în prevenirea și combaterea violenței în familie îl constituie educația.
3. Se subliniază rolul consumului exagerat de alcool dar și influența unor substanțe chimice create de om, care impregnează natura, viețuitoarele și omul, inducând alterări biochimice la nivelul sistemului nervos central cu influență asupra psihicului.
4. Avortul voluntar și abandonul copiilor sunt privite ca o expresie a violenței comportamentale și a unei alienări în plan psihoinstinctual, cu consecințe grave.

**Conf. dr. CORNELIU ZEANA,
COSMINA ZEANA (New York)**